

(Гардијан, 24.4.2012)

Пишем ово из Америке, где сви који маре за Европу постављају само једно питање. "Шта се то, дођавола, догађа?" Шта је то та "еврокриза", која као да се никако не окончава? Шта је то што се догодило Грчкој, Португалији, Италији, Шпанији, Холандији, а сада ево и Француској? [\[1\]](#) Јесмо ли то сви полудели?

Економиста Пол Кругман има одговор на то. Он сматра да Европа данас понавља 1930-е године, "и то у њиховим још много судбоноснијим детаљима" [\[2\]](#). Како он каже, владе "врше економска самоубиства". Док сви економски принципи и доктрине просто вапију да државне благајне раде на обнављању раста, да троше, да стимулишу, дозволе инфлацију и изграђују самопоузданост, владе препоручују све већу штедљивост и уравнотеженост буџета – а то њихове економије баш гура у правцу рецесије. Оне то не чине зато што верују да ће штедљивост изазвати развој, него зато што су принудно угуране у пропалу догму подупирања и спасавања евра.

Нема ничег језивијег од читања извештаја о европској економији у периоду између два светска рата, а нарочито о оном идеалистичком "духу Локарна" [\[3\]](#) из 1925-е године. То је било онда када је британски министар финансија и економије, Винстон Черчил, вратио Британију на златни стандард

[\[4\]](#)

. Наднице ће тако, наводно, бити приморане да се сниже и постану конкурентне у односу на Америку, а предратна економска стабилност Европе ће бити враћена. Кејнс је тврдио да је то лудило, јер је енглеска фунта била прецењена у односу на долар за 10%, па ће то за резултат имати "обогаћен извоз, незапосленост и штрајкове". Показало се да Черчил није – а Кејнс јесте – био у праву. Мањинска лабуристичка влада је шест година касније доспела до финансијског колапса и пала. У пролеће 1931. капитал је бежао из земље, и док су банкарски кукали о штедњи коалициона влада националног спаса је хитно напустила златни стандард, па је вредност фунте према долару пала са 4,85 долара на 3,40 за фунту. Упркос пророчанствима да наступа катастрофа, у класичној историји тог периода Чарлса Мовата (Charles Mowat) записано је да "се није протресао ни листић на дрвету... као да је неко само кинуо"

[\[5\]](#)

. Није дошло до револуције, а та девалвација није изазвала нимало веће интересовање од једног "пролазног кијања". Током следеће четири године, индустријска производња Британије је порасла за 25%, а незапосленост је пала са 3 на 2 милиона.

Пише: Сајмон Џенкинс

четвртак, 26 април 2012 19:00

Историја се ретко понавља, али њене поуке остају. Енглеска банка и државна благајна (The Bank of England and Treasury) робови су исте оне правоверности као и њихови претходници. Упркос томе што планирају највећи пад потражње у Британији од краја Другог светског рата, они и даље тврде да је инфлација највеће проклетство које би могло погодити њену економију. Чак и онда када се усуде да одштапају додатне новчанице ради квантитативног олакшавања стања, они се не усуђују да их пусте у оптицај због страха од инфлације. Од тога се не устежу чак ни онда када виде да се чак четвртина малопродајних објеката затвара. Понашају се као неки доктор који баца болеснике у снег да види ко ће од њих преживети. Упркос томе, просипају новчанице на своје пријатеље банке и мирно посматрају како оне нестају у чопорима ајкула – директора банака и интернационалних шпекуланата. Истовремено разбацују милијарде у подршку евра, чији чак нису ни члан.

Кејнс је 1925. године био у праву – а то се показало 1931. године. Променљиви курсеви валута су безболнији метод за снижавање цена раду и за унапређивање трговине од метода штедње које владе намећу. И инфлација је бољи начин за олакшавање терета дуговања. Једноставно је тачно да је лек смањењу тражње једино њено повећање. Данас је у Британији ризик инфлације ништаван у поређењу са дефлацијом и рецесијом. А – британска фунта је сада у стању и да "плива". Замислите само како би тек било да је британска фунта постала део евра: имала би вероватно 20% вишу цену но што је сада има и привреда би сада морала да се са тим рве.

Једва да прође неки месец а да не наиђе нека нова криза евра, уз нова наметања мера штедње. То вам је као да Кејнс никада није ни постојао! Па ипак – вода и даље одбија наредбу да тече узбрдо! Тешко задужене државе сигурно треба да реорганизују своје јавне секторе, али на дуже стазе; оне имају и логичне планове да то учине, ипак – оне нису у стању да отплаћују ни своје краткорочне ни дугорочне дугове док се налазе у рецесији. Пораст незапослености и опадање тражње само смањују потражњу и никоме нису од користи.

Што је још горе – продужена строга штедња поткопава и саму суштину ауторитета који је неопходан за њено спровођење. Када владе падају – не може се спроводити никакав пакет мера штедње. Прошлог месеца, Грчка је била гурнута у де факто банкрот [\[6\]](#). Ко ће данас купити обвезнице Шпаније? Колико вреди холандски министар финансија? Колико вреди потпис Николе Саркозија на договору о вађењу из финансијске буле? Све док евро у својим оковима држи континенталну економију – која се налази у стању оштре штедње – до политичке стабилности, или њеног повратка на пораст никада неће доћи.

Евро је био локарнска маштарија. Он је био последњи крик XX века, са привиђењима о храбром новом поретку [\[7\]](#), у коме ће банкарни, пословни људи, радници, и сељаци стајати загрљени, певајући [\[8\]](#) "Оду радости" [\[9\]](#). Цена раду ће посвуда бити изједначена, широм целог континента ће доћи до фискалне и законске интеграције. Евро ће откључати капију за настанак Сједињених европских држава. Ирска и Грчка ће бити Немачкој оно што је Невада Њујорку. Евро ће калупити и растегљивати народе Европе све док не постану једна нација.

Тај концепт уније треба сврстати у ред највећих историјских грешки. Као и све друге пан-континенталне визије, ни он није могао да се мери са чворугавом грађом европског људског материјала. Фанатични следбеници тог концепта не подносе никакав ревизионизам или неслагање. Они су ти који су гурнули Грчку у хаос, а Шпанију у тешку депресију, јер – у Шпанији је данас 50% младих људи незапослено [\[10\]](#). Еврократе је за то баш брига; њихови приходи су осигурани. Ритуално играју око евра и захтевају и даље крвне жртве. Учиниће радије било шта, него да признају да нису били у праву.

Једини спас на хоризонту лежи у демократији. Прошле недеље су француски бирачи рекли своје "не" даљим мерама оштре штедње, а и холандска влада је пала из истих разлога [\[11\]](#). Шпанију очекује слична криза, а атинске улице крију небројене опасности. Чак и у Британији, анкете најављују да бирачи нису баш убеђени у трајност чак и оних мера које нису ништа више од благог облика штедње. Народима Европе је свега тога доста. Изглед да се њиховим државама наметне онаква буџетска дисциплина која би омогућавала да их Немачка поново спасава су незамисливи.

Европи су неопходни муњевити ("преко ноћи") потези – санирање дуговања, банкрот, и увођење валута, слично као и што је учињено оним послератним Бретонвудским

договором [12]. Број чланица евра мора бити драстично скресан и варијабилни курсеви валута морају поново ступити на снагу. Таблу треба избрисати свеже опраним сунђером. Учињена је грозна грешка, али њу је могуће исправити онако како је то учињено 1931. године. Као и онда – пророци и мудраци ће предвиђати катастрофу, али ја се кладим у обрнуто. После тих промена "неће се протрести ни листић на дрвету... као да је неко само кинуо". Онда ћемо изаћи из лудила и вратити се у нормално стање.

Са енглеског посрбио: **Василије Клефтакис**

[1] <http://www.guardian.co.uk/commentisfree/2012/apr/24/europe-terrible-blunder-single-currency?INTCMP=SRCH>

[2] http://www.nytimes.com/2012/04/16/opinion/krugman-europes-economic-suicide.html?_r=2

[3] <http://www.thenagain.info/webchron/World/Locarno.html>

[4] http://news.bbc.co.uk/2/hi/events/budget_99/budget_briefing/279928.stm

[5] http://news.bbc.co.uk/2/hi/events/budget_99/budget_briefing/279928.stm

[6] <http://www.guardian.co.uk/business/2012/mar/09/greek-deal-default>

[7] Алузија на књигу Олдоса Хакслија "Храбри нови свет". (Прим. В.К.)

[8] Саркастична алузија на химну ЕУ, Бетовенову "Оду радости" – трећи став Бетовенове IX симфоније. (Прим. В.К.)

[9] [http ://www.youtube.com/watch?v=nZJ1Tgf4JL8](http://www.youtube.com/watch?v=nZJ1Tgf4JL8)

[10] [http ://www.guardian.co.uk/commentisfree/2012/mar/14/spain-labour-law-changes-unemployment](http://www.guardian.co.uk/commentisfree/2012/mar/14/spain-labour-law-changes-unemployment)

[11] <http://www.guardian.co.uk/business/2012/apr/23/eurozone-crisis-austerity-dutch-government>

[12] <http://news.bbc.co.uk/2/hi/7725157.stm>